

Door haar karakteristieke, iets scheefgezakte silhouet genoot de kleine kerk van Oostum een speciale voorliefde onder de leden van het Groninger schilderscollectief De Ploeg. De kerk werd onder meer geschilderd door Johan Dijkstra in 1922, Jannes de Vries in 1954 en Jan Altink in 1958. De lage zadeldaktoeren, de wat uit het lood staande muren en de eenzame ligging op een sterk afgegraven wierde in het open landschap van het Reitdiepgebied spraken – en spreken – sterk tot de verbeelding. Het schip en rechtgesloten koor zijn het oudst en werden rond midden 13^e eeuw gebouwd in laatromaanse stijl. Zoals gebruikelijk bleef de noordwand van de kerk het best bewaard, hoewel de muurnissen aan de zuidzijde het meest uitbundige baksteenvlechtwerk laten zien. De zuidwand wordt deels ontsierd doordat bij reparaties machinale baksteen is gebruikt. In de koorwand, die zijn topgevel heeft verloren, werden later twee grote vensters ingebroken. Boven het oudste deel van het schip liggen nog de middeleeuwse holle en bolle dakpannen, ‘monniken’ en ‘nonnen’. Met gebruikmaking van kleurverschillen is in het pannendak een zesarmig patroon aangebracht dat mogelijk een Maltezer kruis of een zogenaamde chi-rho (Christusmonogram) verbeeldt. Merkwaardig aan de kerk van Oostum is de lage zadeldaktoeren die als enige in de regio dwars geplaatst is, met de nokrichting haaks op die van het schip. De toren werd rond midden 14^e eeuw gebouwd op reeds bestaande fundamenten. Om verdere verzakking te voorkomen zijn tegen de westzijde twee steunberen opgemetseld. De toren is met de kerk verbonden via een smalle travee waarin twee ingangen zijn aangebracht (later werd de noordelijke weer dichtgemetseld). De overwelfde ruimte onder de toren heeft geen eigen ingang en is met een grote spitsboog naar de kerk geopend. In deze boog bevinden zich twee nisjes, wat mogelijk wijst op een gebruik van de ruimte als kapel. In de toren hangt een door Henrik Kokenbacker gegoten luidklok uit 1466. Het opschrift bevat de woorden ‘Maria bin ik gheheten, gevolgd door die van fervert lete(n) mi gheten’, wat erop wijst dat de klok oorspronkelijk aan de kerk van Feerwerd toebehoorde. Op de klok zijn zeven apostelen afgebeeld, namelijk Petrus met sleutels, Paulus met zwaard, Andreas met X-kruis, Jacobus met staf en pelgrimshoed, Thomas met lans, Johannes met kelk en Bartholomeüs met een mes. De overige voorstellingen tonen Christus aan het kruis tussen Maria en Johannes, en Maria met Kind. In 1970 werd de kerk overgenomen door de Stichting Oude Groninger Kerken.

Interieur

De kerkruimte was tot aan de 16^e eeuw in steen overwelfd, maar heeft nu een vlakke balkenzoldering. Op de noordmuur bleef een gedeelte van de oorspronkelijke decoratieve beschildering bewaard, namelijk een patroon van lelies. Ook werden enkele wijdingskruisen blootgelegd. Bij de restauratie in 1970-73 werden de vaste banken in het schip verwijderd en vervangen door losse klapstoelen. In het koor bleef het oude meubilair wel op zijn plaats: tegen de oostwand een preekstoel in simpele maniëristische vormen uit 1663 met een doophek ervoor, voor de zuidwand een kleine herenbank met een opzetstuk in Lodewijk XIV-vormen met het wapen Lewe van Aduard en aan de noordzijde een bank voor de kerkvoogdij. In de kerk liggen twee grafzerken uit de tijd voor de Reformatie. De eerste heeft als opschrift ‘Ao. 1570 3 dage voer Jacoby, starf Gerbrant Weersema’ en de tweede ‘Ao. 1579, 14 dage voer Jacobi, starf Swewe Weersema’. Het gaat om twee telgen uit dezelfde familie die beiden in juli overleden (de patroonsdag van Sint-Jacobus is 25 juli). Een pastoorszegel uit 1497 wijst op Jacobus als patroonheilige van de kerk in Oostum.

© Gebaseerd op tekst van Justin Kroese (ODE: 50-jarig jubileum van SOGK 2019), aangevuld met informatie van Peter Hoffer.

© SOGK 2021, herziene versie